

5. Ковальова Марта. 22 квітня – Всесвітній День Землі. Редактор: Марта Пивоваренко – [Електронне видання]. – Режим доступу: <https://foundationdv.com/ua/articles/earthday2019>

6. Козацькому роду хвороби не страшні. – [Електронне видання].– Режим доступу –: http://www.kozatstvo.net.ua/ua/publications/uk_r.php.?d=a&i=2056

7. Мензатюк Зірка: «Коли розмовляємо рідною мовою, ми звучимо в унісон зі своєю землею!»– [Електронне видання].– Режим доступу: <https://starylev.com.ua/news/zirka-menzatyuk-koly-rozmovlyayemo-ridnoyu-movoyu-my-zvuchymo-v-unison-zi-svoeyeu-zemleyu>

8. Хрущ О.В. Український характер: історико-культурні та геополітичні умови його формування / Олена Хрущ // Збірник наукових праць: філософія, соціологія, психологія. – Ч.1. – Івано-Франківськ: Плай, 1996. – С.127–129.

Умеренкова Н. Ф.

Інститут соціальної та політичної психології НАПН України, науковий співробітник лабораторії психології масової комунікації та медіаосвіти (м. Київ, Україна)

СИСТЕМА ПІДТРИМКИ СІМЕЙ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ПІД ЧАС ЦИКЛУ РОЗГОРТАННЯ: ДОСВІД США ТА КАНАДИ

Тривалий міжнародний військовий конфлікт з Російською федерацією на території України, із залученням понад 360 тисяч українських воїнів до участі в бойових діях в районі операції об'єднаних сил (далі ООС), загострює необхідність пошуку шляхів стабілізації морально-психологічного стану бійців, зокрема через спілкування з найближчим оточенням. Спілкування військовослужбовців з родиною може стати як ресурсом, який покращує їх психологічний стан, так і проблемою, що руйнує бойовий дух воїнів. Для покращення системи підтримки військових сімей під час циклу розгортання було вивчено досвід США та Канади.

Основним методом дослідження є проведення аналізу публікацій в англійській літературі, а також використання результатів бесід у форматі глибинних інтерв'ю з офіцерами, дружинами офіцерів, ветеранами та дружинами ветеранів США і Канади (всього 6 осіб). Узагальнюючи результати дослідження, отриману інформацію було структуровано по кожній країні послідовно.

У зарубіжних джерелах термін «розгортання» найчастіше використовується для опису виконання службово-бойових завдань за межами постійного місця

дислокації, зокрема у міжнародних місіях. Цикл розгортання включає кілька етапів: підготовка до розгортання, період розгортання, пост-розгортання (період повернення на військову базу) та реінтеграцію (повернення до регулярних військових обов'язків та у сімейне життя) [5, с. 16].

США. Для сприяння виконанню службово-бойових завдань та задля підвищення якості життя військовослужбовців та членів їх сімей в армії США функціонує Система сімейної готовності (Family Readiness System), послуги в межах якої поширюються на кожного військовослужбовця та члена його сім'ї незалежно від статусу та місцезнаходження. Більша частина послуг в межах системи забезпечується Програмами служби військової спільноти (Army Community Service Programs (ACS)). Однією із численних програм служби (ACS) є підтримка мобілізації та розгортання [1].

На рівні військової структури основними ланками, які забезпечують підтримку членів сімей військовослужбовців, в тому числі підчас циклу розгортання, є помічник підтримки сімейної готовності (Family Readiness Support Assistant, далі як FRSA) та група сімейної готовності (Family Radiness Groups, далі FRG). FRSA – це цивільна посада на рівні батальйону, підпорядковується командирі або заступнику. Група сімейної готовності – структура яка функціонує на рівні кожної роти та координується, як правило, однією з дружин військового цієї роти.(FRG-Leader) [5].

До функціональних обов'язків FRSA протягом циклу розгортання належать: створення бази даних військовослужбовців та членів їх сімей, включаючи контакти та місцезнаходження члена сім'ї; координація підготовки з сімейних питань на момент перед розгортанням; визначення, які сім'ї у складі підрозділів мають численні проблеми або питання, пов'язані з готовністю; надання військовим сім'ям та цивільним особам інформації та «інструментів» щодо готовності до непередбачених подій під час розгортання; інформування та заохочення сімей до створення плану з догляду за сім'єю на період розгортання; розробка та впровадження інструкції для груп сімейної готовності щодо розгортання; допомога з церемоніями від'їзду та вітальними церемоніями при поверненні; організація та координація можливості зв'язку між розгорнутими військовими та членами їх сімей; забезпечення своєчасної, правильної інформації, що поширюється серед членів сім'ї; допомога FRG-лідеру щодо комунікації із сім'ями з питань безпеки та благополуччя; інформування заступника командира про потреби або проблеми членів сімей, координація занять з реінтеграції для сімей та запрошення відповідних фахівців; перенаправлення військових та членів їх сімей у відділи капеланів, служби підтримки армії, сімейних програм, сімейних консультантів; визначення сімей з

високим ризиком та співпраця з командиром у напрямку забезпечення підтримки цих сімей відповідними послугами у громаді

FRG під час циклу розгортання надає посилену підтримку членам сімей розгорнутого підрозділу: створюється закрита група у Facebook для підтримки та обміну інформацією, організуються зустрічі з жінками, які проживають на одній території, за відсутності такої можливості – забезпечується онлайн-комунікація. FRG відіграє важливу роль у наданні допомоги командирів підрозділу у підвищенні сімейної готовності до розгортання для військових і їх сімей.

Підтримка циклу розгортання в США (Deployment Cycle Support (DCS)) – це всеосяжний процес, що забезпечує підготовку та підтримку військових та цивільних службовців армії та їх сімей протягом розгортань. Всі військовослужбовці, що розгортаються далеко від домашньої дислокації на 90 днів і більше підлягають обов'язковому включенню в процеси підтримки циклу розгортання. Цивільні особи та сім'ї заохочуються до використання наданих ресурсів. ASC здійснює підтримку всього циклу розгортання, пропонуючи на кожному етапі відповідні програми та ресурси [5, с. 17].

Перед розгортанням, на етапі підготовки проводяться: навчальні заходи програми OPREADY (тренінги для заступника командира підрозділу та лідера групи сімейної готовності, навчання про травму у підрозділі, тренінг «Діти та розгортання», фінансове планування на період розгортань); тренінг «Battlemind» для військовослужбовців, членів їх сімей, який включає інформування військових та членів їх сімей про цілодобові інформаційні ресурси підтримки, віртуальні FRG, підтримку сімейних консультантів, дислокацію найближчих військових та цивільних служб мережі підтримки сім'ї (AIFSN); просвіту та інформацію для сімей IRR / IMCOM.

Після розгортання, в період відновлення проводяться тренінг з відновлення та реінтеграції програми OPREADY та тренінг «Battlemind» для сімей військовослужбовців та цивільних осіб, які готуються до повернення військових з розгортання. Під час цих тренінгів надається інформація про зміни в стосунках, спілкування з дітьми, інформацію про ПТСП та контузії, ресурси підтримки сімейних консультантів та капеланів, розташування та послуги центрів сімейної підтримки (SFAC) та центрів підтримки поранених воїнів (WTU).

Протягом усього циклу розгортання надається посилена увага членам сімей розгорнутих військових та цивільних осіб, що мають високий рівень стресу, або мають інші проблеми, які потребують спеціальної допомоги чи підтримки.

Канада. В армії Канади основою сімейно орієнтованого підходу до надання послуг є Програма військових сімейних служб (Military Family Services Program), яка складається з мережі програм та послуг, що надаються як централізовано, так і через тридцять два багатосервісних військових сімейних ресурсних центри (далі сімейні ресурсні центри). Зазначені центри є неприбутковими організаціями, які знаходяться при кожній військовій базі та працюють у співпраці зі Службою військових сімей, місцевою командною ланкою та партнерами спільноти [4].

Під час першого етапу розгортання, за 2-3 тижні перед від'їздом підрозділу, представниками Збройних Сил Канади та фахівцями сімейного ресурсного центру проводиться інформаційна зустріч для військових та членів їх сімей, на якій присутні представники командування, що засвідчує повагу та турботу військовим сім'ям [3]. Для деяких членів сімей це може бути перше знайомство з підрозділом і ресурсним центром, або перший досвід розгортання. Тому на таких зустрічах відбувається інформування та обговорення можливих непередбачуваних обставин, які можуть статися вдома за відсутності військового і надається інформація про те, як зарадити таким ситуаціям.

Зазвичай така зустріч включає: вітальне слово командира, інформацію про місію, інформацію про групу підтримки на період розгортання та про доступні ресурси для комунікації з розгорнутим військовим, інформацію про грошове забезпечення та пільги, фінансові та правові питання, інформацію про послуги капелана та соціального працівника, послуги з оздоровлення.

На період розгортання сімейні ресурсні центри створюють групи підтримки, через діяльність яких командири забезпечують підтримку особового складу та членів їх сімей протягом усіх фаз. Такі групи надають підтримку через взаємодію у соціальних мережах та через спільні активності, такі як спільне дозвілля, зустрічі, заходи для дітей, вирішення поточних проблем; проводять ряд воркшопів, під час яких, в тому числі, навчають, як реагувати на власні емоції та емоційні стани дітей, проводять підготовку до повернення військовослужбовця додому та процесу реінтеграції. Відповідальна особа групи зв'язується з кожною сім'єю розгорнутого військового для запрошення долучитися до постійної мережі комунікації на період розгортання. Якщо сім'я не захоче підтримувати постійну комунікацію, її не змушуватимуть, але за потреби підтримку надаватимуть.

Після розгортання відбувається зустріч командування підрозділу та представників сімейного ресурсного центру для обговорення досвіду членів сімей за період розгортання, що допомагає врахувати особливості підтримки сімей під час наступних розгортань.

Особливості обставин, з якими стикаються сім'ї військовослужбовців за кордоном, відрізняються від ситуації, в якій перебувають сім'ї військовослужбовців в Україні в наш час. Основною відмінністю є те, що українські військові сім'ї проживають на території власної держави, де бойові дії ведуться шостий рік поспіль. Разом з тим досвід країн НАТО може бути допоміжним для вдосконалення системи підтримки членів сімей військовослужбовців України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. About ACS (2019). Retrieved 2 December 2019, from <http://bit.ly/2sAaEFM>
2. Calvert, C.; Switzer, G. (2006) Deployment Support – Strength through Partnership. In Human Dimensions in Military Operations – Military Leaders' Strategies for Addressing Stress and Psychological Support (pp. 20A-1 – 20A-10). Meeting Proceedings RTO-MP-HFM-134, Paper 20A. Neuilly-sur-Seine, France: RTO. Retrieved from: <http://www.rto.nato.int/abstracts.asp>.
3. Family Program Directorate (2008). U.S. Army Deployment Cycle Readiness: Soldier's and Family Member's Handbook. Retrieved from <http://bit.ly/2rH88U>
4. Military Family Services (2016). A Family Guide To The Military Experience. Retrieved from: <http://bit.ly/2r2nXhL>
5. United States Department of Army Family and MWR Command, Family Programs Directorate (2007). Family Readiness Support Assistant [FRSA] Resource Guide. Edition 1. Retrieved from: <http://bit.ly/384Ujt0>

Уркуметов М. К.

Національний університет оборони України імені Івана Черняховського, гуманітарний інститут, слухач (м. Київ, Україна)

ЛЮДСЬКИЙ ФАКТОР – ОСНОВНИЙ ЧИННИК ДОСЯГНЕННЯ ПЕРЕМОГИ В СУЧАСНОМУ БОЮ

У сучасних умовах існуючих воєнних загроз національній безпеці України вирішальне місце продовжує належати морально-психологічній стійкості та готовності особового складу Збройних Сил України та інших військових формувань до виконання завдань за призначенням. Найбільш гостро це проявилось у ході відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації на території Донецької та Луганської областей, де поряд із традиційними засобами збройної боротьби проти військовослужбовців та цивільного населення України з боку Російської Федерації активно